

تاریخ و پیدایش معماری جهان

باور، هنر، معماری و شهرسازی؛
از آغاز تا رنسانس

نیمادیماری

تاریخ و پود معماری جهان

باور، هنر، معماری و شهرسازی؛
از آغاز تا انسانس

نیما دیمازی

عضو هیئت علمی دانشگاه ملایر

انتشارات تخصصی هنر،
معماری و شهرسازی

کتابخانه کسری

دیماری، نیما، ۱۳۵۸ -
تار و پود معماری جهان: باور، هنر، معماری و شهرسازی؛ از آغاز تا رنسانس / نیما دیماری.
مشهد: کتابکده کسری، ۱۳۹۹.
۲۷۲ ص.
شابک:
فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه.
یادداشت: نمایه.
عنوان دیگر: باور، هنر، معماری و شهرسازی؛ از آغاز تا رنسانس
موضوع: معماری -- تاریخ
رده بندی کنگره:
رده بندی دیویی:
شماره کتابشناسی ملی:

۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۳-۰۲-۲
Architecture -- History
NA۲۰۰
۷۲۰/۹
۵۸۵۴۸۹۶

کتابکده تخصصی هنر، معماری و شهرسازی کسری

تار و پود معماری جهان باور، هنر، معماری و شهرسازی از آغاز تا رنسانس

نیما دیماری

(عضو هیئت علمی دانشگاه ملایر)

صفحه آرایشی: منا گندمکار

چاپ اول: بهار ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۳-۰۲-۲

انتشارات: کتابکده کسری

نشانی: مشهد فلسطین ۱۴ پلاک ۱۰ تلفن: ۰۵۱ ۳۷۶۷۰۰۱۹

وبسایت و فروشگاه اینترنتی: www.kasrapublishing.ir

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای انتشارات کتابکده کسری محفوظ است. هر گونه تصویربرداری و تکثیر اعم از نسخه کاغذی و دیجیتال و... از تمام یا بخشی از کتاب ممنوع و موجب پیگرد قانونی است.

به سرعت به فراموشی سپردن انبوهی از نام‌ها و اصطلاحات بیگانه است. آنچه از معماری جهان، برای معماران ضروری است، شناخت مبانی و دریافتن درکی عمیق از معماری ملل جهان است تا معماری کردن بر پایه‌ی مفاهیم و معانی را به آنان بیاموزد.

نظر به محدودیت‌های چاپ نسخه کاغذی، تصاویر به صورت سیاه و سفید در این کتاب چاپ شده است و نیاز به توضیح نیست که دسترسی فراگیر به اینترنت و تصاویر و فیلم‌های متعدد از این آثار نیاز به تصاویر رنگی و هزینه‌های مضاعف آن در نسخه‌ی کاغذی را مرتفع می‌نماید. از این رو در اکثر غریب به اتفاق تصاویر آدرس منابع اینترنتی برای مراجعه و مشاهده‌ی تصاویر بیشتر درج شده است.

تشکر و قدردانی، طبق آنچه در مقدمه‌ی هر کتاب مرسوم است، از دید این حقیر، ناممکن است؛ چراکه صفحات و کلمات از ثبت نام‌های آنان که تأثیری بر نگارنده داشته‌اند عاجزند. از این رو تنها به سه نام عزیز اشاره می‌نمایم که در تعیین مسیر آینده‌ی کاری من در زمینه‌ی تاریخ و تئوری معماری نقشی کلیدی داشته‌اند: استاد ارجمندم ابراهیم زارعی که طعم شیرین کلاس‌های معماری جهانش، پس از گذشت دو دهه در خاطر من حک شده‌اند؛ استاد بزرگوارم سید مهدی میردانش که عشق به معماری ایرانی را به من آموخت؛ معلم گران‌قدرم، دکتر غلامرضا طلیس‌سچی که همواره برای من الگویی تمام و کمال از عطش آموختن و وقف علم شدن است. در ادامه از تلاش‌های خانم مهندس مژده رشیدی در ویراستاری علمی و گوشزد نمودن ایرادات و ابهامات کتاب تشکر می‌نمایم؛ چراکه پیگیری‌ها و زحمات بی‌دریغ ایشان، کار نشر کتاب را به مراحل نهایی رساند. در نهایت از دوستان همکار در انتشارات کتابکده کسری قدردانم که بدون بلندنظری، توجه به کیفیت و حمایت‌های مادی و معنوی ایشان چاپ این اثر هرگز ممکن نمی‌شد.

نیما دیماری

همدان - زمستان ۹۸

معماری ملل مختلف، آینه‌ای از تلاش و کوشش بشر برای تجلی آرمان‌هایش را پیش روی بیننده قرار می‌دهد؛ چراکه معماری همواره مهم‌ترین محل به رخ کشیدن قدرت شاهان، ایمان کاهنان و اراده‌ی مردمان این جهان بوده است. کره‌ی زمین و تمدن‌هایش گسترده‌تر از آن هستند که انسانی قادر باشد تمام آثار معماری خلق شده در آن را از نزدیک مشاهده و درک نماید. در این میان کتب بسیاری برای دادن تصویری کلی به علاقه‌مندان، تألیف شده‌اند که اغلب به دلیل غفلت از ریشه‌ها و عوامل بنیادین شکل‌دهنده‌ی این آثار، تکه‌پاره و نامفهوم به نظر می‌رسند و در مقابل تألیفاتی نگاشته شده‌اند که چنان مفصل به این مفاهیم پرداخته‌اند که خواندندشان از حوصله‌ی ما معماران خارج است؛ چراکه زاویه‌ی نگاه معماران، اسطوره‌شناسان، باستان‌شناسان و سایر محققین به مقوله‌ی تاریخ معماری بسیار متفاوت است. پیوستگی علوم در گذشته و تأثیر و تأثرشان از و بر یکدیگر، چیزی است که انسان جهان پس از مدرن با آن بیگانه است و این موضوع منجر به نامفهوم شدن علل خلق آثار کهن شده و آن‌ها را به ساختمان‌هایی کهن تقلیل می‌دهد. از طرفی عدم آشنایی با این ریشه‌ها، معماری جهان را برای معلمان دشوار و برای هنرجویان گنگ و نامفهوم می‌کند. کتاب پیش‌رو در تلاش است که رابطه‌ی پنهان، اما بسیار مؤثر باورهای انسان و معماری او را روشن‌تر نماید و شناخت این مفاهیم پنهان و تأثیرگذار یا به عبارتی «تار و پود معماری جهان» را از طریق درک باورها، اسطوره‌ها، آیین‌ها، ادیان و حتی خرافات رایج در جوامع انسانی، بدون پرداختن بیش از حد به حواشی و جزئیات غیرضروری برای معماران ممکن نماید. در این مسیر از آوردن فهرست و توضیحات طولانی از بناهایی که حتی تلفظ نامشان و به خاطر سپردنشان دشوار می‌نماید و شناختشان برای یک معمار ضروری نیست پرهیز شده و در عوض تصاویری محدود، با وسواس بسیار گزیده شده‌اند تا مفیدترین حجم اطلاعات را به صورت موجز به مخاطب ارائه نمایند. از دیدگاه نگارنده‌ی این اثر، درک و شناخت تار و پود و مبانی نظری شکل‌دهنده‌ی معماری هر تمدن و شناخت چند بنای شاخص و تأثیرگذار از هر ملت، بهتر از حفظ کردن و

۳۰	۳-۲	آکاد	۱۳	فصل اول: پیش از تاریخ
۳۰		ہنر	۱۳	۱-۱ پیدائش انسان
۳۱		معماری	۱۳	۲-۱ عصر سنگ
۳۱	۴-۲	بابل	۱۴	پارینہ سنگی
۳۱		حامورابی	۱۴	باور
۳۱		معماری	۱۴	ہنر
۳۱	۵-۲	آشور		غار آلتامیرا
۳۲		معماری		غار لاسکوا
		کتابخانہی آشور بانیپال		غار شووہ
		ارگ ناتمام سارگون	۱۵	میان سنگی
۳۳		ہنر	۱۶	نوسنگی
۳۴	۶-۲	بابل جدید	۱۶	باور
۳۴		معماری	۱۷	درشت سنگها
				منہیر
				دولمن
				استون ہنج
			۱۹	معماری و شہر سازی
				چاتال ہویوک
				اریحا
۳۷	۱-۳	مقدمہ	۲۱	۳-۱ عصر برنز
۳۸		نیل	۲۱	۴-۱ عصر آہن
۳۸		باور		
۳۹		معماری		
۴۰		ہنر		
۴۰	۲-۳	مصر پیش از پادشاہی		فصل دوم: بین النہرین
۴۰		نارمر	۲۳	۱-۲ مقدمہ
۴۱	۳-۳	پادشاہی کهن	۲۴	۲-۲ سومر (کهن و نو)
۴۱		معماری	۲۶	باور
۴۱		مقابر مصطبہای	۲۶	زیگورات
		ہرم پلہای زوسر	۲۶	معماری و شہر سازی
		اہرام سنفرو	۲۷	اریدو
		اہرام سہ گانہ	۲۷	اوروک
			۲۷	اور
۴۶	۴-۳	پادشاہی میانہ		زیگورات اور
۴۷		معماری	۲۸	ہنر
		مقابر صخرہای بنی حسن		نشان پادشاہی اور
		معبد مقبرہی منتوحوتب دوم		کاسہی چنگ اور
		ہرم	۲۹	مہر استوانہای
				مجسمہ سازی

۷۷	سلوکیان	۷-۴
۷۷	هنر و معماری	
۷۸	اشکانیان	۸-۴
۷۸	معماری	
۷۸	شهرسازی	

پارتانسیا
صد دروازه
کاخ هترا
کاخ آشور
کاخ معبد کوه خواجه
بازه هور

۸۰	ساسانیان	۹-۴
----	----------	-----

۸۱	باور	
۸۲	آتشکده‌های چهار طاقی	
۸۲	معماری و شهرسازی	
	فیروزآباد	
	آتشکده‌ی فیروزآباد	
	قلعه دختر	
	تیسفون	
	طاق کسرا	
	پیشاپور	
	آتشکده‌ی آذرگشنسب	
	کاخ سروستان	
	کاخ خسرو قصری شیرین	
	طاق بستان	

۸۶	هنر	
----	-----	--

فصل پنجم: هند

۸۹	مقدمه	۱-۵
----	-------	-----

۸۹	تمدن‌های دره‌ی سند و پنجاب	۲-۵
	موهنجو دارو	

۹۰	عصر ودایی	۳-۵
----	-----------	-----

۹۱	آیین بودایی	۴-۵
۹۲	آشوکا	

۹۲	معماری	
۹۲	استوپا	

۹۳	استوپای اعظم سانچی	
	معابد غاری	
	مجموعه مهابودی	
	بوربودور	

۹۶	آیین هندو	۵-۵
----	-----------	-----

۹۶	معماری	
	معبد ویشنو	
	آنگکورات	
	غارهای الفانتا	

۴۸	پادشاهی جدید	۵-۳
----	--------------	-----

۴۸	معماری	
----	--------	--

	مقابر صخره‌ای دره‌ی شاهان	
	مقبره‌ی توت انخ آمون	
	معبد مقبره‌ی ملکه حتشپ سوت	
	معابد ابوسمبل	
۵۱	معابد سردردار	
	معبد آمون رع کارناک	
	معبد آمون الاقصر	

فصل چهارم: ایران

۵۷	مقدمه	۱-۴
----	-------	-----

۵۷	عصر سنگ	۲-۴
----	---------	-----

	غار کمربند و هوتو	
۵۷	عصر نوسنگی	

	تپه‌ی سیلک	
	تپه‌ی حسنلو	
	چشمه علی	
	تپه‌ی علی‌کش	
	شهر سوخته	
	تپه‌ی زاغه	

۶۱	عصر مفرغ	۳-۴
----	----------	-----

	مفرغینه‌های لرستان	
--	--------------------	--

۶۱	ایلامیان	۴-۴
----	----------	-----

۶۱	باور	
	شوش	
	هفت تپه	
	معابد شاخی	
	چغازنبیل	

۶۴	مادها	۵-۴
----	-------	-----

۶۴	باور	
۶۴	معماری	

	مقابر صخره‌ای	
	تپه‌ی هکمتانه	
	تپه‌ی نوشیجان	

۶۶	هخامنشیان	۶-۴
----	-----------	-----

۶۷	باور	
۶۸	معماری	

۶۹	پاسارگاد	
۷۰	شوش	
۷۲	تخت جمشید	

۷۴	شهرسازی	
۷۴	دهانه‌ی غلامان	
۷۵	آرامگاه‌های صخره‌ای	

۷۵	هنر	
----	-----	--

۱۲۲	مقابر تولوسی مقبره‌ی تتولوس
۱۲۳	یونان ۵-۸
۱۲۳	دولت-شهر
۱۲۴	انسان
۱۲۵	عقل
۱۲۵	طبیعت
۱۲۵	باور
۱۲۶	هنر
۱۲۷	پیکر تراشی
۱۲۸	معماری
۱۲۹	شیوه‌های معماری یونان
۱۳۱	بناها
۱۳۱	خانه
۱۳۱	معبد
	معابد هرای اول و هرای دوم در پانستوم
	معبد هرای المپیا
	معبد آپولو اپیکوروس در باسانه
	معبد زئوس در المپیا
	معبد آرتمیس در افسوس
	معبد آپولو در دیدوما
	معبد آپولو دلفی
۱۳۵	تولوس
۱۳۶	تئاتر
	تئاتر اپیداروس
۱۳۶	اودئون
۱۳۷	گنج خانه
	گنج خانه سیفوسی‌ها
۱۳۷	بولتوتیون
۱۳۷	گومناسیون
۱۳۸	استادیون
۱۳۸	مذبح
	مذبح زئوس در پرگامون
۱۳۸	آگورا
۱۳۹	شهرسازی
۱۴۰	آکروپلیس آتن
۱۴۳	شهرهای هیپوداموسی پرینه
	فصل نهم: روم
۱۴۵	۱-۹ اتوریا
۱۴۵	باور
۱۴۶	هنر
۱۴۷	معماری
۱۴۷	معبد
۱۴۷	مقبره
۱۴۹	شهرسازی

۹۸	۶-۵ آیین چین
۹۹	معماری
	معبد دیلوارا
	فصل ششم: چین
۱۰۱	۱-۶ مقدمه
۱۰۱	باور
۱۰۲	آیین کنفوسیوس
۱۰۲	آیین تائو
۱۰۳	آیین بودایی
۱۰۳	هنر
۱۰۳	معماری
۱۰۴	خانه
۱۰۴	پاگودا
۱۰۴	مقبره
	مقبره‌ی شی هوانگ دی
۱۰۵	شهرسازی
	شهر ممنوعه‌ی ارغوانی
	دیوار چین
	فصل هفتم: ژاپن
۱۰۹	۱-۷ مقدمه
۱۰۹	باور
۱۱۰	آیین شینتو
۱۱۰	آیین ذن
۱۱۰	معماری
۱۱۱	خانه
۱۱۲	باغ
۱۱۳	چای خانه
۱۱۳	زیارتگاه شینتو
	زیارتگاه ایزه
۱۱۴	معابد بودایی
	معبد هوریوجی
	فصل هشتم: یونان
۱۱۷	۱-۸ تمدن‌های اژه‌ای
۱۱۷	۲-۸ تمدن سیکلادی
۱۱۷	۳-۸ تمدن جزیره‌ی کرت
۱۱۸	باور
۱۱۸	معماری
	کاخ کنوسوس
۱۲۰	اساطیر
۱۲۰	۴-۸ تمدن میسن
۱۲۰	معماری
	ارگ تیرونز
	ارگ میسن

	۲-۹	روم	۱۴۹
		باور	۱۵۲
		هنر	۱۵۲
		معماری	۱۵۴
		معبد	۱۵۵
		معبد ژوپیتر	
		معبد پورتونوس	
		معبد فورتونا پرمیجینا	
		معبد وستا	
		مزون کاره	
		پانتئون	
		معبد ژوپیتر بعلبک	
	۱۵۸	باسیلیکا	
		باسیلیکای پمپئی	
		باسیلیکای اولپیا	
		باسیلیکای تریر	
	۱۵۹	تئاتر و آمفی تئاتر	
		کلوسئوم	
	۱۶۰	خانه	
		دوموس	
		اینسولا	
		ویلا و کاخ	
		ویلا هادریان	
		کاخ نرون	
		کاخ کنستانتین	
		کاخ دیوکلسین	
	۱۶۴	حمام	
		حمام کاراکالا	
	۱۶۵	فوروم	
		فوروم تراژان	
	۱۶۵	طاق نصرت	
		طاق نصرت تیتوس	
	۱۶۶	ستون	
		ستون تراژان	
	۱۶۷	آبار	
		فون دو گار	
	۱۶۷	شهرسازی	
		تیمگاد	
		پومیپی	
		فصل دهم: صدر مسیحیت	
	۱-۱۰	مقدمه	۱۷۱
		باور	۱۷۱
		معماری	۱۷۳
		کلیسا	۱۷۴
		کلیسای سن پیترو	
		کلیسای مزار مقدس	
	۱۷۶	تعمیرگاه	
		سانتا کوستانتینا	
	۱۷۶	کاتاکومب	
	۱۷۷	هنر	
		فصل یازدهم: بیزانس	
	۱-۱۱	مقدمه	۱۷۹
		معماری	۱۷۹
		سن ویتاله	
		ایاصوفیه	
		تئوتوکوس و کاتولیکون	
		سان مارکو	
		سن بازیل	
	۱۸۴	هنر	
		فصل دوازدهم: رومانسک	
	۱-۱۲	عصر کارولنژی	۱۸۷
		معماری	۱۸۷
		نمازخانه سلطنتی کاخ شارلمانی	
		کلیسای سن میخائیل هیلدسهم	
	۲-۱۲	رومانسک	۱۸۹
		هنر	۱۹۰
		معماری	۱۹۰
		صومعه و دیر	۱۹۲
		دیر سنت گال	
	۱۹۴	کلیساهای زیارتی	
		سانتیاگو د کومپوستلا	
	۱۹۵	سبک‌های معماری رومانسک	
	۱۹۵	کلونی-بورگونی	
		سن سرنن تولوز	
	۱۹۵	لومباردی	
		سن آمبروجو	
		اشپایر	
	۱۹۷	نورماندی	
		سن اتین	
		دارم	
	۲۰۰	توسکانی	
		مجموعه‌ی پیزا	
		سن مینیاتو آل مونته	
	۲۰۲	آکیتن	
		سن پیر آنگولم	
	۲۰۲	سایر بناها	
		کلیسای جامع کانتربری	
		فصل سیزدهم: گوتیک	
	۱-۱۳	مقدمه	۲۰۵
		هنر	۲۰۶
		معماری	۲۰۶
		نور	۲۰۸
		شیشه‌ی رنگی	۲۰۸
		طاق	۲۰۹
		هندسه	۲۱۰
		پشت‌بند معلق	۲۱۱

۲۳۳	لئون باتیستا آلبرتی کاخ روچلای کلیسای سان فرانچسکو کلیسای سانتا ماریا نوولا کلیسای سان آندرئا	
۲۳۶	لئوناردو داوینچی مرد ویتروویوسی مونالیزا شام آخر	
۲۳۸	دوناتو برامانته تمپیه تو	
۲۳۸	سانزیو رافائل مدرسه‌ی آتن	
۲۳۹	میکلانژ لاپیتا داوید موسی آفرینش انسان سرسرای کتابخانه‌ی لورنتسو میدان کامپیدولیو کلیسای سان پیتر	
۲۴۳	آندره پالادیو ویلا روتوندا	
۲۴۳	سایر بناها کاخ مدیچی کاخ شامبور کاخ فارنزه	
۲۴۷	کتاب‌نامه	پیوست ۱
۲۴۹	نمایه تصاویر	پیوست ۲
۲۵۷	نمایه اعلام	پیوست ۳

۲۱۱	کاتدرال کلیسای سن دنی کلیسای لانون کلیسای نوتردام کلیسای شارتر کلیسای آمین کلیسای سالزبری نمازخانه‌ی سنت شاپل کلیسای بووه کلیسای جامع میلان کلیسای سان ماکلو نمازخانه‌ی هنری هفتم
-----	--

فصل چهاردهم: رنسانس

۲۲۱	۱-۱۴ مقدمه
۲۲۲	بازگشت به یونان و رم باستان
۲۲۳	انسان‌گرایی
۲۲۳	دین پیرایی
۲۲۴	طبیعت‌گرایی
۲۲۵	علم مداری
۲۲۵	هنر و معماری
۲۲۶	پیکرتراشی
۲۲۷	نقاشی
۲۲۸	معماری
۲۲۹	فیلیپو برنلسکی گنبد کلیسای جامع فلورانس بیمارستان کودکان سر راهی کلیسای سان لورنتسو کلیسای سانتو اسپریتو

ROOTS OF WORLD ARCHITECTURE

• چنانکه از «تاروپود» برمی آید، کتاب حاضر بیش از آنکه قصد معرفی انبوهی از بناها و آثار هنری از نقاط مختلف جهان را داشته باشد درصدد است تا با رویکردی تحلیلی فرایند و ریشه‌های خلق برخی از شاخص‌ترین این آثار را پیش روی مخاطب قرار دهد تا خواننده‌ی معمار یا هنرمند کتاب بتواند با شناخت باورها و اندیشه‌های ملل مختلف، چگونگی تأثیر این مفاهیم را بر شکل‌گیری معماری، شهرسازی، و هنر آن‌ها را دریابد و بتواند این بینش را الگویی جهت خلق و طراحی آثار بر پایه‌ی اندیشه و باورهای خود در عصر حاضر قرار دهد. تقلیل کتب معماری جهان به نام ابنیه، سال ساخت و توصیف کالبدی آن‌ها باعث شده است که علاقمندان، از تحلیل رخدادها و پشت‌پرده‌ی شکل‌گیری آثار هنری و معماری غافل مانده و در بهترین حالت، به‌دشواری و تلخی، به حفظان اسامی بیگانه و غریبی تبدیل شوند که کمترین کاربردی در آینده آن‌ها به‌عنوان معمار و هنرمند (نه باستان‌شناس) ندارد؛ بازگرداندن شیرینی و لذت مطالعه‌ی تاریخ هنر و معماری با کمترین کلمات و بیشترین تصاویر (که زبان اصلی مخاطبان است)، تلاشی در جهت سهولت درک مفاهیم عمیق و گاه پیچیده‌ای است که اصلی‌ترین هدف این کتاب انگاشته می‌شود.

ISBN: 978-622-6963-02-2

شهرسازی
معماری و
کتابخانه تخصصی هنر

اصالت و قیمت این کتاب فقط با هولوگرام اختصاصی «کتابکده کسری» تأیید می‌شود.